
MODERN HEALTH TECHNOLOGIES IN OCCUPATIONAL THERAPY PRACTICE

Yoana Negrova

Child Protection Department, Ruse, Bulgaria, ioana_negrova@abv.bg

Abstract: Occupational therapy as a notion includes "treatment" in Greek (therapia) through "work and activities" (ergon). The concept indicates the importance of the work and activities in which the individual participates. By engaging in activities that are different in meaning and purpose, consciousness, attention, and thoughts are occupied by the specific performance, and this contributes to the achievement of the set healing goal. Occupational therapy is a profession that operates entirely based on a holistic approach. It actively seeks to achieve full or partial autonomy for people with disabilities by providing opportunities to regain and maintain their ability to cope with daily activities, ability to work, personal time. The profession is client - centered aimed at full inclusion and participation of people with disabilities in public life. The therapy is carried out with the client and there is active work with the environment in which he lives and develops. In everyday life, these are usually the home, school, work and social environment. Occupational therapy is a profession in which it is accepted that people should be able to perform certain activities, have certain skills, habits, master routine activities, perform tasks and roles, at the required level, which is related to their personal needs and their environment. Occupational therapy provides support to people with disabilities for successful inclusion in all aspects of public life. This happens through engaging in meaningful and significant to the client activities. The profession also encourages the development of lost professional competencies and habits, as often returning to work is among the priorities of clients. The main tasks of occupational therapy are to create, maintain and support the skills to perform as wide as possible range of activities. Due to the variety of daily tasks that are strictly individual, occupational therapy groups the activities in three areas, as they serve as reference points in the work of each ergo therapist - self-service, productive activities and leisure and entertainment. This process is unthinkable without the creation of specific means, methods and devices with which to prevent certain diseases, and if they occur, to be treated. This requires a lot of effort both from the individual and from the organizations that a person forms in different eras - from the small family group, through the tribal community, to the modern social structure. In this regard, health care is closely related with the capabilities of people in different fields of knowledge. The use of various tools and methods for diagnosis, therapy and rehabilitation has been known for millennia. This requires their use to apply not only purely medical, but also a number of technological, legal, ethical, financial, economic and social regulations. Despite the fact that technological progress covers all public sectors, its penetration into highly sensitive areas such as education, healthcare and social services is of particular importance. Advances in medical science related to the improvement of diagnostic, treatment and rehabilitation activities are undoubtedly the result of the introduction of new technologies, which significantly improves the outcome of the disease and improves the quality of life of patients, while significantly affecting health care system costs.

Keywords: Occupational therapy, Health care technologies, Rehabilitation

СЪВРЕМЕННИ ЗДРАВНИ ТЕХНОЛОГИИ В ЕРГОТЕРАПЕВТИЧНАТА ПРАКТИКА

Йоана Негрова

Социален работник в отдел „Закрила на детето“ Русе, България, ioana_negrova@abv.bg

Резюме: Ерготерапията като понятие включва в себе си „лечение“ от гръцки (therapia) чрез „работа и дейности“ (ergon). Понятието посочва значението на работата и дейностите, в които участва индивидът. Чрез ангажиране в различни по смисъл и с различна цел дейности, съзнанието, вниманието и мислите биват заемани от конкретното изпълнение, а това допринася за постигането на поставената лечебна цел. Ерготерапията е професия, която реализира дейността си изцяло на базата на холистичния подход. Тя активно се стреми за достигане на пълна или частична автономност на хората с увреждания, като осигурява възможност за възвръщане и поддържане на способностите им за справяне с ежедневните дейности, на трудоспособността и личното време и представлява клиент – центрирана професия, целяща пълно включване и участие на хората с увреждания в обществения живот. Терапията се осъществява с клиента и активно се работи със средата, в която той живее и се развива. В ежедневието, това обикновено са домашната, училищната, работната и социалната среда. Ерготерапията е професия, в която се приема, че

хората трябва да могат да извършват определени дейности, да притежават известни умения, навици, да владеят рутинни действия, да изпълняват задачи и роли, при това на изискващото се ниво, което е свързано с техните лични нужди и околната им среда. Ерготерапията осигурява подкрепа на хората с увреждания за успешно включване във всички аспекти на обществения живот. Това се случва посредством ангажиране със смислени и значими за тях дейности. Професията насърчава и развитието на загубени професионални компетенции и навици, тъй като често връщането на работното място е сред приоритетите на клиентите. Главните задачи на ерготерапията е да се създадат, поддържат и подпомагат уменията за изпълнение на възможно по – голям набор от дейности. Поради разнообразието от ежедневни задачи, които са строго индивидуални, ерготерапията групира дейностите в три сфери, като те служат за опорни точки в работата на всеки ерготерапевт - сфера на самообслужване, сфера на продуктивни дейности и сфера на свободно време и развлечения. Този процес е немислим без създаване на специфични средства, методи и устройства, с помощта на които да бъдат предотвратявани определени заболявания, а след тяхното възникване, те да бъдат лекувани. Това изисква много усилия както от отделния индивид, така и от организациите, които човек оформя в различните епохи - от малката семейна група, през племенната общност, до съвременната социална структура. В тази връзка, грижата за здравето тясно се преплита с възможностите на хората в различните сфери на познание. Използването на различни средства и методи за диагностика, терапия и рехабилитация е познато от хилядолетия. Това налага при тяхната употреба да се прилагат не само чисто медицински, но и редица технологични, правни, етични, финансово-икономически и социални регулаторни норми. Независимо от факта, че технологичният прогрес обхваща всички обществени сектори, то с особена значимост се откроява проникването му във високо чувствителни области като образование, здравеопазване и социални услуги. Напредъкът в медицинската наука, свързан с подобряване на диагностичните, лечебните и възстановителни дейности, безспорно се явява резултат от внедряването на нови технологии, което значително подобрява изхода от заболяване и повишава качеството на живот на пациентите, като в същото време съществено влияе върху разходите в здравната система.

Ключови думи: ерготерапия, здравни технологии, рехабилитация

1. УВОД

Терминът „технология“ произхожда от гръцки (τέχνη – умение и λόγος – наука). Представява съвкупност от изходни средства, насочени към постигане на предварително поставена цел. Технологиите не са механичен сбор от елементи, а включват единствено тези, които осигуряват реализацията на зададен краен резултат, отговарящ на конкретни изисквания. Това определя мястото на отделните компоненти на технологичния процес. От първостепенна важност са целите, които формират изискванията към изходните средства (суровини, материали, енергия) и към начините на работа и тяхното използване (методите на работа). Един общ исторически преглед на човешкото развитие доказва връзката му с еволюцията на технологиите. Напредналите общества изискват усъвършенстване на технологиите, като те от своя страна предполагат определено ниво на възможности за приложението им от социалните структури. Крайният потребител на достиженията на технологиите се явяват отделни общности, социални слоеве и индивиди, които имат реална възможност да ги ползват в процеса на своята дейност и потребление. Това откроява разнородни групи потребители на технологии, които се обединяват в различни категории.

Независимо от факта, че технологичният прогрес обхваща всички обществени сектори, то значимо се откроява проникването му в някои високо сензитивни области на социалния живот - образование, здравеопазване, комуникации и сигурност. Наблюдаваният прогрес в медицинската наука в резултат от внедряването на нови технологии, лекарства и изделия, значително подобрява изхода от заболяване и повишава качеството на живот на пациентите, като в същото време съществено влияе върху разходите в здравната система.

2. ИЗЛОЖЕНИЕ

Здравните технологии включват „лекарствени продукти, оборудване, терапевтични и хирургически методи, прилагани при медицинското обслужване, както и организационни и спомагателни системи, в чиито рамки се извършва това обслужване“ (Banta et al. 1978). Разширявайки обхвата на това определение, в него попадат и останалите средства, прилагани с цел повишаване на ефективността на здравната система с насоченост към подобряване здравето на населението (Velasco Garrido & Busse, 2005), тъй като медицинското обслужване включва не само лекарски услуги, но и голям обем от дейности на различни други специалисти и организации. Така се оформят три основни области на здравните технологии: 1. Целият диапазон от дейности, осъществявани при оказване на медицински услуги (диагностика, терапевтични и интервенционни дейности, рехабилитационни процедури и др.); 2. Дейности, осъществявани при

организиране на услугите (осигуряване на достъп, заплащане на доставчици на материали, стоки и услуги, разпределение, контрол и др.); 3. Средства за укрепване и опазване здравето на населението (извън чисто медицинското обслужване, т.е. в рамките на здравната система). В този смисъл оценката на здравните технологии се свързва тясно с процеса на иновациите, като изисква разработване на система от критерии и показатели относно продуктите на медицинската и фармацевтична индустрия. Своевременен анализ на конкретна здравна технология позволява точна оценка и недопускане на икономически неприемливи проекти, което подобрява ефикасността на вложените средства. Публично заявяваното желание за подобряване на достъпа до по-добри диагностични, лечебни и възстановителни дейности, изисква непрекъснато оценяване на здравните технологии и осигуряване на единен подход за гарантиране на обективност на този процес. Непрекъснато се разработват методи с висока доказателствена стойност по отношение ефективността на съответните лекарства, медицински изделия и лечебни дейности. Вече голям брой държави въвеждат и използват алгоритми за оценяване на резултатите от определени технологии, определяйки този процес като „оценка на здравни технологии“. Това позволява измерване на ефекта от лекарствени продукти, медицински изделия, специфични методи и средства за профилактика, диагностика, лечение, рехабилитация. Налице е и възможност за сравнение с вече съществуващи технологии и оттам определяне на евентуалната добавена от тях стойност. Налице е сериозно основание оценката на здравните технологии да се определи като продължителен процес, включващ изследване на голям брой показатели от гледната точка на медицински, организационни, икономически, морални и правни норми, което я определя като мултидисциплинарен подход в здравеопазването. Оценката на здравните технологии, служи при създаването и провеждането на адекватна политика с насоченост върху индивида, без да се пропуска и ефектът върху големи социални групи и популации. Този подход се прилага не само към лекарствените продукти, но и към всички изделия и дейности, свързани с укрепване, опазване и възстановяване на здравето на индивидите. В Европейския съюз живеят приблизително 80 милиона хора с увреждания. Това са лица с различни физически, ментални, сензорни увреждания, хронични болести или здравни проблеми. Към тях спадат също и хората с всички степени на обучителни затруднения, емоционални и поведенчески дефицити. Също в групата на хората с увреждания се включват и лицата с говорно - речеви нарушения. Всички хора, страдащи от заболявания са ограничени в своя избор и в своя живот. Налага се предприемане на действия за улесненото и пълноправното им включване в обществения живот на страната. То трябва да способства ефективното им участие в обществото при равни условия с останалите. Рисквите групи, които живеят при непрекъснат недостиг на жизнено важни материали, продукти, помощ, грижи и услуги са дискриминирани и изолирани от нормалния живот в обществото. Дискриминирани са и общности, които поради социалния си статут, биват лишавани от правото да взимат адекватни решения за личния си живот. Ерготерапията се основава на холистичен, клиент – центриран подход. Борави с дейностите като средство за терапия, чрез които се стреми към възстановяване, изграждане и подобряване на способностите за водене на независим и самостоятелен живот. Основна цел е стимулирането на активно участие на хората с увреждания в обществени дейности и подобряване качеството на личния живот. Обект на ерготерапията са всички хора с увреждания, нуждаещи се от подкрепа и рехабилитация с цел възстановяването и връщането им в обществото като пълноценни граждани. Основния контингент, с който работи ерготерапията са децата и подрастващите, възрастните и стари хора и хората от всички възрасти с психични и физически увреждания. Ерготерапевтът се грижи за възстановяването и развитието на пълноценното изпълнение на дейностите от всички сфери на ежедневието: самообслужване, продуктивност, свободно време. Той допринася за откриването на нови начини, чрез които хората с увреждания да се справят с дейностите от ежедневието живот. Улеснява изпълнението на различните дейности като ги разделя на малки индивидуални действия. Тези специалисти помагат за компенсирането на трайно увредени функции чрез постигане на успешна адаптация на домашната и работна среда. Ерготерапевтът следва успешно да анализира и консултира хората, чиито умения за самостоятелно справяне със задачите на ежедневието са нарушени. В днешно време здравните технологии и в частност медицинските изделия непрекъснато се усъвършенстват, увеличават и обновяват. Тяхното използване в практиката е важен елемент на дейностите от целия спектър на здравеопазването. Разработването и внедряването им винаги върви успоредно и е в пряка зависимост от научните достижения. Напредъкът в иновациите през последните години дава сериозно отражение върху производството и приложението на медицинските изделия. Те намират своето място във всеки отделен компонент от континуума на здравните дейности – от промоцията на здраве, през профилактиката на заболяванията, диагностиката и лечението, до рехабилитацията, ресоциализацията и палиативните грижи. Правилната и навременната им употреба, в съчетание с цялостния комплекс от лечебни и възстановителни интервенции, гарантира подобряване на ефективността и качеството на медицинските услуги. В ерготерапевтичната практика се налага използването на различни технологии, методи, средства и устройства

с цел подобряване на груба и фина моторика, сензорна интеграция, захват и цялостна позиция на тялото. Чрез ерготерапевтични сесии, които включват различни здравни технологии се работи още върху развиването на когнитивни умения, пространствена ориентация, бимануална координация, зрително-моторна координация и други. По отношение на терапевтичните техники, използвани при процедури за развитие на горна част на тялото и в частност на горен крайник, се използват се различни технически средства и модули. Важно е в сесиите да се насърчава движението на ставите поотделно и комбинирано. В основата лежи задаването на конкретни задачи в конкретен ред, за да е възможно автоматизиране на захватите на китката. Тук е от значение подобряването на сензориката, проприорецепцията, мускулната сила, както и на пасивния и активния обем от движения. Използването на стабилизатори, вертикализатори, шини и други приспособления в ерготерапевтичната практика позволява на деца, които имат проблеми с равновесието да поддържат правилна позиция на тялото. Ежедневното позициониране допринася за пълноценно участие и взаимодействие на децата с околната среда и предотвратява влошаването на състоянието като деформации, контрактури, мускулни и ставни изменения. Чрез правилно позициониране детето има възможност да е по – активно в дейностите, изпълняващи се по време на терапевтичните сесии. По този начин се позволява включването на ръцете в задачите в сесията и цялостните изисквания на средата. Обект на ерготерапията са и проблеми като ампутирани крайници и най – вече горни крайници. При този тип проблеми е важно да се стимулира сръчността, фината моторика и координация, да се изгради самостоятелност и подготовка за адаптиране към професионалните дейности. При частичните ампутации е възможно да се прилагат голям брой методи и средства тъй като е налице голямо разнообразие от остатъчни функции и хватателни форми. При двустранни ампутации съществен момент е стимулирането на самостоятелността посредством различни съвети и насоки за наличие на технически помощни средства. Почти всички хора с този тип проблеми използват протези. В този смисъл ерготерапията е полезна, поради възможностите за адаптиране на предметите, за улесняване на хватателните способности – прибори за хранене, инструменти за писане, предмети за личен тоалет. Адаптираните средства предполагат стабилен захват с протезата. В основни линии при тези допълнителни помощни средства се предпочитат простите пред сложните технически решения. Със степента на техническото приложение расте и зависимостта от специално обслужване при дефект, въпреки че понякога са възможни и заместващи движения.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Съвременните здравни технологии тясно се преплитат с нарастващите изисквания в отделните сфери на многоликия социален живот, като тяхното влияние е най-значимо в особено чувствителните негови области, свързани с опазване и възстановяване на човешкото здраве. Използването на модерни, високо оценени и апробирани здравни технологии се явяват мощен инструмент за планиране, управление и изпълнение на стратегическите здравни цели. Те представляват надеждно средство за адаптиране на средата и оптимизиране изпълнението на ежедневните дейности за хора с увреждания, гарантирайки им един пълноценен и по – малко зависим живот.

Статията е публикувана със съдействието на Проект ФНИ – ФОЗЗГ 2019 – 01.

ЛИТЕРАТУРА

- Анзова, Е. (2016). „Ролята на магнитотерапията във физикалната медицина“, сп. „Българска наука и медицина“, брой 88, ISSN: 1314-1013.
- Анзова, Е., & Благоева, М. (2017). „Съвременни схващания и възстановяване след мозъчен инсулт. Място на рехабилитацията при инсултни хемипарези“, сп. „Българска наука и Медицина“, бр.8, ISSN: 2367-9395.
- Михайлова, Н. (2010). „Ерготерапия след ампутация на крайници“ Научни трудове на Русенския университет - 2010, том 49, серия 8.1 – 60, ISSN 1311-3321.
- Наредба № 9 (2015) „За условията и реда за извършване на оценка на здравните технологии“, издадена от министъра на здравеопазването обн. ДВ. бр. 97 от 11 декември 2015 г., отм. ДВ. бр.26 от 29 март 2019 г.
- Събев, Н. (2019). „Съвременен модел на комплексна програма за оптимизиране на профилактичните грижи в нискоурбанизирана популация“, ISBN 978-954-337-374-1.
- Събев, Н., & Борисов (2019). „Здравни технологии и медицински изделия – социални аспекти и концепция“, ISBN 978-954-337-390-1.

-
- Център за превенция и противодействие на корупцията и организираната престъпност, (2017). *Кратък доклад „Анализ и оценка на риска с цел идентифициране на възможности за корупционни практики при доставката и употребата на медицинските изделия. Модел на решение.“* София.
- Garrido, M. V., Boerlum, K., Finn, P. N., Camilla, B., (2008). *Health technology assessment and health policy-making in Europe, series 14*. World Health Organization. Regional Office for Europe.
- Sabev, N. (2020) „*Health technologies and their assessment as tools of the national health policy*“ Knowledge-International Journal, брой 41.3 Scientific Papers стр. 611-617, ISSN 2545-4439.
- Saint-Pierre, P. (2016). „*Modeles Markoviens et analyse cout-efficacite*”, Journal de Gestion et d’Economie Medicales, 34:133-144
- WHO (2012 – 2016) „*Action plan for implementation of the European Strategy for the Prevention and Control of Noncommunicable Diseases*“.